

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

MATERIAŁ INFORMACYJNY

WARUNKOWOŚĆ

NORMY (GAEC) I WYMOGI (SMR)
W RAMACH WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ
W PERSPEKTYWIE 2023-2027

Zeskanuj kod QR, aby
dowiedzieć się więcej

UWAGA: Niniejszy materiał ma charakter wyłącznie informacyjny i nie zastępuje prawa obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej. Treść materiału nie może być podstawą do jakichkolwiek roszczeń prawnych.

Informacje zawarte w materiale są zgodne ze stanem prawnym obowiązującym na dzień złożenia materiału do druku*. Mogą one ulec zmianie w wyniku nowelizacji przepisów prawa. Informacje o zmianach i aktualizacjach publikowane są na stronie MRiRW.

* Warszawa, październik 2023 r.

Szanowni Państwo, Drodzy Rolnicy,

przekazuję Państwu materiał informacyjny przygotowany z myślą o upowszechnieniu i wyjaśnieniu norm i wymogów warunkowości w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (WPR).

Wyzwanie, przed którym obecnie stoimy, to zapewnienie zrównoważonych systemów żywnościowych, stymulujących gospodarkę z jednoczesną troską o przyrodę oraz przeciwdziałanie zmianom klimatu. To poważne wyzwanie jest też kluczowym elementem Europejskiego Zielonego Ładu. Wiąże się ono zarówno z utrzymaniem produkcji rolnej i jej opłacalności, jak i ochroną środowiska, zdrowia publicznego, zdrowia roślin i dobrostanu zwierząt.

Ważnym narzędziem realizacji założeń Europejskiego Zielonego Ładu jest nowa WPR na lata 2023-2027. Opiera się ona na dziewięciu kluczowych celach, a trzy z nich dotyczą bezpośrednio środowiska i klimatu.

Z kolei podstawowym elementem „zielonej architektury” w ramach nowej WPR jest właśnie warunkowość. Jest ona połączeniem i wzmocnieniem wymogów zasady wzajemnej zgodności oraz zazielenienia, które obowiązywały do 2022 r.

Warunkowość jest obowiązkowa dla rolnika wnioskującego m.in. o przyznanie płatności bezpośrednich. Jest ona również bazą do określenia wymagań dla dodatkowo płatnych, dobrowolnych działań podejmowanych przez rolnika.

Warunkowość, podobnie jak zasada wzajemnej zgodności, składa się z: norm dobrej kultury rolnej, zgodnej z ochroną środowiska (ang. Good Agricultural and Environmental Condition of Land), czyli norm GAEC oraz wymogów podstawowych w zakresie zarządzania (ang. Statutory Management Requirements), czyli wymogów SMR.

W materiale opisano wszystkie normy i wymogi. Szczególnie polecam Państwa uwadze zapoznanie się z informacjami na temat nowych norm i wymogów.

Jestem przekonany, że przedstawione w materiale informacje będą dla Państwa bardzo przydatne i ułatwią wywiązywanie się z obowiązków wynikających z warunkowości.

Robert Telus

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Spis treści

WPROWADZENIE	3
CO OBEJMUJE WARUNKOWOŚĆ?.....	3
GDZIE SZUKAĆ INFORMACJI O WARUNKOWOŚCI?.....	3
JAKIE PODMIOTY SĄ UPRAWNIONE DO KONTROLI WARUNKOWOŚCI?.....	4
KARY ZA NIEPRZESTRZEGANIE WARUNKOWOŚCI	4
CZYM SKUTKUJE NIEPRZESTRZEGANIE WARUNKOWOŚCI?.....	4
TYPY NARUSZEŃ I RODZAJE NIEZGODNOŚCI W RAMACH WARUNKOWOŚCI.....	4
NORMY GAEC	5
WYKAZ NORM GAEC	6
Norma GAEC 1: Utrzymywanie trwałych użytków zielonych (TUZ) w oparciu o udział powierzchni TUZ w powierzchni użytków rolnych (UR) na poziomie krajowym.....	6
Norma GAEC 2: Ochrona terenów podmokłych i torfowisk.....	6
Norma GAEC 3: Zakaz wypalania użytków rolnych.....	7
Norma GAEC 4: Ustanowienie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych.....	7
Norma GAEC 5: Zarządzanie orką przyczyniające się do zmniejszenia ryzyka degradacji i erozji gleby, w tym uwzględnianie nachylenia terenu.....	8
Norma GAEC 6: Minimalna pokrywa glebowa w najwrażliwszych okresach.....	8
Norma GAEC 7: Zmianowanie i dywersyfikacja upraw na gruntach ornych – dotyczy gospodarstw powyżej 10 ha gruntów ornych.....	8
Norma GAEC 8: Minimalny udział powierzchni gruntów ornych przeznaczonych na obszary lub obiekty nieprodukcyjne, zachowanie elementów krajobrazu oraz zakaz przycinania drzew i żywopłotów w okresie lęgowym ptaków.....	11
Norma GAEC 9: Zakaz przekształcania lub zaorywania TUZ wyznaczonych jako wrażliwe pod względem środowiskowym (cennych) na obszarach Natura 2000.....	24
WYMOGI SMR	25
SMR 1 - Ramowa Dyrektywa Wodna - wymogi dotyczące kontroli pozwoleń.....	25
SMR 2 - Dyrektywa Azotanowa - ochrona wód przed zanieczyszczeniami spowodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego.....	25
SMR 3 - Ochrona dzikiego ptactwa.....	28
SMR 4 - Ochrona siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.....	29
SMR 5 - Bezpieczeństwo żywności i pasz.....	29
SMR 6 - Zdrowie zwierząt.....	29
SMR 7 - Zdrowotność roślin.....	30
SMR 8 - Zrównoważone stosowanie pestycydów.....	30
SMR 9 - Dobrostan cieląt.....	31
SMR 10 - Dobrostan świń.....	31
SMR 11 - Dobrostan zwierząt hodowlanych.....	31
LEGISLACJA DOTYCZĄCA WARUNKOWOŚCI W POLSCE	32

WPROWADZENIE

Rolnictwo i obszary wiejskie mają kluczowe znaczenie dla Europejskiego Zielonego Ładu, a Wspólna Polityka Rolna na lata 2023–2027 jest ważnym narzędziem realizacji założeń strategii „Od pola do stołu” i strategii na rzecz różnorodności biologicznej.

Obecny system „zielonej architektury” na lata 2023-2027 obejmuje wzajemnie uzupełniające się wymogi obowiązkowe oraz dodatkowe zachęty do stosowania praktyk rolniczych korzystnych dla środowiska i klimatu. Podstawowym elementem zielonej architektury jest **warunkowość**.

Warunkowość stanowi połączenie i wzmocnienie wymogów zasady wzajemnej zgodności oraz zazielenienia, które obowiązywały do 2022 r. Jest **obowiązkowa** dla rolnika wnioskującego m.in. o przyznanie płatności bezpośrednich. To również **baza** do określenia wymagań **dla dodatkowo płatnych, dobrowolnych działań** podejmowanych przez rolnika.

Warunkowość uzależnia otrzymanie pełnego wsparcia w ramach:

- płatności bezpośrednich (w tym ekoschematów),
- płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych,
- płatności ekologicznych,
- premii z tytułu zalesień, zadrzewień lub systemów rolno-leśnych oraz
- płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW),

od spełniania przez beneficjentów norm i wymogów warunkowości obejmujących obszar: klimat i środowisko, zdrowie publiczne, zdrowie roślin i dobrostan zwierząt.

Co obejmuje warunkowość?

Warunkowość obejmuje:

- **normy dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska** (ang. Good Agricultural and Environmental Condition of Land) – normy **GAEC** oraz
- **wymogi podstawowe w zakresie zarządzania** (ang. Statutory Management Requirements) – wymogi **SMR**,

które zostały określone w załączniku nr III do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115.

Gdzie szukać informacji o warunkowości?

Informacje o normach i wymogach warunkowości dostępne są na stronach internetowych: Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (www.gov.pl/web/rolnictwo), Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (www.gov.pl/web/arimr), Centrum Doradztwa Rolniczego (www.cdr.gov.pl), a także bezpośrednio w biurach powiatowych i oddziałach regionalnych ARiMR oraz ośrodkach doradztwa rolniczego.

Jakie podmioty są uprawnione do kontroli warunkowości?

Organami odpowiedzialnymi za przeprowadzanie kontroli w zakresie warunkowości są: **Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR)** - w zakresie spełniania przez rolnika norm GAEC oraz wymogów dotyczących środowiska, zmiany klimatu, wody, gleby, różnorodności biologicznej i krajobrazu, zdrowotności roślin i bezpieczeństwa żywności w części dotyczącej produktów pochodzenia roślinnego oraz **Inspekcja Weterynaryjna (IW)** – w zakresie dobrostanu, zdrowia zwierząt, bezpieczeństwa pasz i żywności w części dotyczącej produktów pochodzenia zwierzęcego.

KARY ZA NIEPRZESTRZEGANIE WARUNKOWOŚCI

Czym skutkuje nieprzestrzeganie warunkowości?

W przypadku nieprzestrzegania norm i wymogów warunkowości konsekwencją jest odpowiednie **zmniejszenie** przyznawanych rolnikowi:

- płatności bezpośrednich (obejmujących również ekoschematy obszarowe i płatności dobrostanowe),
- płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych,
- płatności ekologicznych,
- premii z tytułu zalesień, zadrzewień lub systemów rolno-leśnych oraz
- płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW).

Pamiętaj!

Zmniejszenie płatności co do zasady wynosi 3%, niemniej jednak poziom zmniejszenia zależy od rodzaju i skali naruszenia norm i wymogów.

Typy naruszeń i rodzaje niezgodności w ramach warunkowości

Każde naruszenie stanowi niezgodność i jest oceniane pod kątem wagi stwierdzonej niezgodności w skali ocen punktowych (1, 3, 5) według trzech kryteriów:

- zasięgu,
- dotkliwości,
- trwałości.

Wymiar kar za nieprzestrzeganie norm i wymogów uzależniony jest od wielu czynników. Niemniej jednak niezgodności mogą wynikać z:

- zaniedbania rolnika – traktowane jako **nieumyślne działanie** rolnika,
- winy rolnika – rozumiane jako **działanie umyślne/celowe**.

W przypadku, gdy stwierdzona niezgodność wynika z zaniedbania ze strony rolnika (**niezgodność nieumyślna**) - obniżka ta będzie co do zasady stanowić 3% całkowitej kwoty płatności. W zależności od wagi stwierdzonych nieumyślnych niezgodności zmniejszenie płatności może zostać obniżone do 1% lub zwiększone do 5% całkowitej kwoty płatności, a w przypadku niezgodności stanowiącej bezpośrednie ryzyko dla zdrowia publicznego lub zdrowia zwierząt (poważna niezgodność) – nawet do 10% kwoty płatności.

Za **poważną niezgodność** uznaje się wypalanie użytków rolnych.

Jeżeli naruszenie odnoszące się do tego samego wymogu lub normy zostanie wykryte u rolnika jako **powtarzalna niezgodność**, to znaczy powtórzy się w ciągu trzech kolejnych lat kalendarzowych, to wówczas zmniejszenie płatności co do zasady wynosi 10% całkowitej kwoty płatności. Natomiast w przypadku, gdy powtarzalność naruszenia tej samej normy lub wymogu pojawi się po raz kolejny bez podania przez rolnika uzasadnionego powodu, to wówczas traktowane jest to jako **niezgodność umyślna**. Niezgodność umyślną stanowi również celowe naruszenie norm i wymogów warunkowości.

Wówczas zmniejszenie płatności wynosi co najmniej 15%, ale ARiMR jako Agencja Płatnicza, na podstawie oceny niezgodności może podjąć decyzję o zwiększeniu tego odsetka nawet do 100% całkowitej kwoty płatności.

W przypadku, gdy kwota zmniejszenia płatności jest równa lub mniejsza od równowartości 100 EUR, kary nie są naliczane. Rolnik jest powiadamiany o stwierdzeniu niezgodności i obowiązku podjęcia działania naprawczego. Stwierdzenie w czasie kontroli niezrealizowania zaleconego działania naprawczego spowoduje odpowiednie zmniejszenie płatności.

Niezgodność drobna, to taka dla której: zasięg, dotkliwość i trwałość oceniono w punktacji na 1 punkt w każdym z trzech kryteriów (1-1-1), czyli suma punktów w ramach oceny wagi według kryterium zasięgu, dotkliwości i trwałości, wynosi 3.

W przypadku stwierdzenia **drobnej niezgodności** nie stosuje się kary administracyjnej, natomiast rolnik jest informowany o niezastosowaniu kary administracyjnej oraz o możliwych działaniach naprawczych mających na celu usunięcie stwierdzonych drobnych niezgodności.

Szczegółowe informacje dotyczące sposobu oceny naruszeń oraz naliczanych kar za nieprzestrzeganie norm i wymogów określone są w przepisach rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 lipca 2023 r. w sprawie liczby punktów, jaką przypisuje się stwierdzonej niezgodności, oraz procentowej wielkości kary administracyjnej w zależności od liczby punktów przypisanych stwierdzonym niezgodnościom (Dz.U. 2023 poz. 1382 z późn. zm).

Normy GAEC

[Dotyczą wszystkich gospodarstw posiadających grunty rolne]

Celem norm Dobrej Kultury Rolnej jest właściwe zarządzanie glebą, przeciwdziałanie erozji gleby, ograniczanie degradacji substancji organicznej, przeciwdziałanie zmianom struktury gleby, zarządzanie zasobami wodnymi w rolnictwie i ochroną wody oraz **ukierunkowanie ich na wzmocnienie standardów w zakresie ochrony środowiska oraz zmiany klimatu.**

Wykaz norm GAEC

Norma GAEC 1: Utrzymywanie trwałych użytków zielonych (TUZ) w oparciu o udział powierzchni TUZ w powierzchni użytków rolnych (UR) na poziomie krajowym

Norma GAEC 2: Ochrona terenów podmokłych i torfowisk

Norma GAEC 3: Zakaz wypalania użytków rolnych

Norma GAEC 4: Ustanowienie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych

Norma GAEC 5: Zarządzanie orką przyczyniające się do zmniejszenia ryzyka degradacji i erozji gleby, w tym uwzględnianie nachylenia terenu

Norma GAEC 6: Minimalna pokrywa glebowa w najwrażliwszych okresach

Norma GAEC 7: Zmianowanie i dywersyfikacja upraw na gruntach ornych

Norma GAEC 8: Minimalny udział powierzchni gruntów ornych przeznaczonych na obszary lub obiekty nieprodukcyjne, zachowanie elementów krajobrazu oraz zakaz przycinania drzew i żywopłotów w okresie lęgowym ptaków

Norma GAEC 9: Zakaz przekształcania lub zaorywania TUZ wyznaczonych jako wrażliwe pod względem środowiskowym (cennych) na obszarach Natura 2000

Norma GAEC 1: Utrzymywanie trwałych użytków zielonych (TUZ) w oparciu o udział powierzchni TUZ w powierzchni użytków rolnych (UR) na poziomie krajowym

---

[Norma analogiczna do wcześniejszego wymogu zazielenienia]

Udział TUZ w powierzchni użytków rolnych (UR) w skali całego kraju nie może się zmniejszyć o więcej niż 5% w stosunku do roku referencyjnego 2018.

Wskaźnik referencyjny za 2018 r. wynosi 18,33%.

Gdy na poziomie kraju obszar TUZ zmniejszy się o więcej niż 5% w porównaniu do wskaźnika referencyjnego za 2018 r., przekształcanie TUZ będzie zabronione. Zacznie wówczas obowiązywać mechanizm przywracania powierzchni TUZ.

W ramach ww. mechanizmu, rolnicy, którzy przekształcili TUZ w grunty orne (GO), będą zobowiązani do przywrócenia określonego odsetka tych przekształconych TUZ, lub ustanowienia TUZ na innym gruncie w swoim gospodarstwie. Przywrócenie TUZ będzie musiało nastąpić najpóźniej do dnia 31 maja następnego roku, a jeżeli rolnik składa wnioski o płatności bezpośrednio przed tym dniem, to wcześniej - do dnia złożenia tego wniosku.

Określenie zasad przywrócenia TUZ uregulowane zostanie odrębnymi przepisami.

Norma GAEC 2: Ochrona terenów podmokłych i torfowisk

[Nowa norma, która będzie obowiązywać od 2025 r.]

Głównym celem normy jest ochrona gleb bogatych w węgiel na obszarze całego kraju. Od 2025 r. obowiązywać będzie zakaz przekształcania i zaorywania terenów podmokłych i torfowisk. W związku z tym, w Polsce do 2025 roku zostaną wyznaczone obszary

położone na glebach pochodzenia organicznego. Gleby te stanowią bowiem największy rezerwuár węgla na użytkach rolnych, a ich prawidłowe zarządzanie ma kluczowe znaczenie dla poziomu strat węgla.

Rolnicy, w których gospodarstwach zostaną wyznaczone obszary podlegające ochronie w ramach normy GAEC 2, zostaną o tym poinformowani i znajdą również stosowne informacje w aplikacji eWniosekPlus.

Norma GAEC 3: Zakaz wypalania użytków rolnych

[Norma bez zmian w stosunku do zasad wzajemnej zgodności]

Obowiązuje całkowity zakaz wypalania użytków rolnych. Dopuszcza się jedynie punktowe wypalanie roślin, części roślin lub resztek poźniwnych ze względów związanych ze zdrowiem roślin, jak również wynikające z zalecenia inspektora Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

Norma GAEC 4: Ustanowienie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych

[Norma zmieniona w stosunku do zasad wzajemnej zgodności]

Norma wprowadza **zakaz stosowania wszystkich nawozów oraz środków ochrony roślin** na użytkach rolnych położonych w odległości **do 3 m** od:

- brzegu jezior i innych niż jeziora zbiorników wodnych;
- brzegu cieków naturalnych;
- brzegu rowów, z wyłączeniem rowów o szerokości do 5 m liczonej na wysokości górnej krawędzi brzegu rowu;
- brzegu kanałów;
- ujęć wody, jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie przepisów ustawy Prawo Wodne;
- obszarów morskiego pasa nadbrzeżnego.

Jest to dodatkowa norma w stosunku do wymogów określonych w Programie działań w zakresie dyrektywy azotanowej¹, w ramach których obowiązuje zakaz stosowania nawozów azotowych na gruntach rolnych w odległości wynoszącej 5, 10 lub 20 m w zależności od rodzaju ciek wodnego.

Pamiętaj!

Do nawozów zalicza się również produkty pofermentacyjne, to znaczy płynne lub stałe substancje organiczne powstające w wyniku procesu produkcji biogazu rolniczego, przeznaczone do rolniczego wykorzystania w rozumieniu zapisów art. 2 ust. 1 pkt. 10b ustawy o nawozach i nawożeniu (*Dz.U. z 2023 r. poz. 569 t.j. z późn. zm.*).

¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 stycznia 2023 r. w sprawie „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu (Dz.U. z 2023 r. poz.244)

Norma GAEC 5: Zarządzanie orką przyczyniające się do zmniejszenia ryzyka degradacji i erozji gleby, w tym uwzględnianie nachylenia terenu

---

[Norma zmieniona w stosunku do zasad wzajemnej zgodności]

Norma GAEC 5 obowiązuje we wszystkich gospodarstwach, w których występują grunty orne położone na stokach o nachyleniu co najmniej 14%. Gruntów tych:

- nie wykorzystuje się pod uprawę roślin wymagających utrzymywania redlin wzdłuż stoku;
- nie utrzymuje się jako ugór czarny w okresie jesienno-zimowym (tj. od dnia 1 listopada do dnia 15 lutego).

Na gruntach ornym położonych na stokach o nachyleniu co najmniej 14%, wykorzystywanych pod uprawę roślin wieloletnich oraz w sadach z drzewami owocowymi położonych na takich stokach utrzymuje się okrywę roślinną lub ściółkę w międzyrzędziach.

Norma GAEC 6: Minimalna pokrywa glebowa w najwrażliwszych okresach

---

[Norma zmieniona w stosunku do zasad wzajemnej zgodności]

Norma ma na celu uniknięcie pozostawiania gleby niepokrytej roślinnością w najbardziej newralgicznych okresach. Minimalna okrywa ma zabezpieczyć glebę przed erozją wodną, wietrzną oraz zapobiegać utracie węgla w glebie.

Okrywę ochronną gleby stanowią np.: uprawy ozime, trawy na gruntach ornym, międzyplony ozime, samosiewy zebranej uprawy, ściernisko, grunt pokryty resztkami poźniowymi lub mulcz. Okrywę ochronną gleby utrzymuje się od dnia 1 listopada danego roku do dnia 15 lutego kolejnego roku:

- na powierzchni stanowiącej co najmniej 80% gruntów ornym wchodzących w skład gospodarstwa;
- w międzyrzędziach w sadach z drzewami owocowymi.

Mulcz nie tylko chroni glebę przed erozją wodną i wietrzną, ale zabezpiecza również strukturę gruzełkową przed destrukcją. Spowalnia i zmniejsza spływ powierzchniowy wody oraz ułatwia jej wsiąkanie do gleby. Ogranicza również nagrzewanie się gleby i parowanie wody. Utrudnia kierowanie i wschody chwastów oraz aktywizuje życie mikroorganizmów glebowych i dżdżownic.

Mulczowanie rozumiane jest jako częściowe wymieszanie międzyplonu lub części roślin pozostałych po zbiorze plonu głównego (np. słomy), z powierzchniową warstwą gleby.

Polska wystąpiła do Komisji Europejskiej o zmianę normy GAEC 6. Aktualne informacje w tym zakresie są publikowane na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Norma GAEC 7: Zmianowanie i dywersyfikacja upraw na gruntach ornym – dotyczy gospodarstw powyżej 10 ha gruntów ornym

---

[Norma zmieniona wobec zazielenienia w zakresie dywersyfikacji upraw i nowa w zakresie zmianowania upraw]

Norma GAEC 7 ma przyczynić się do zachowania potencjału gleby.

☑ Pamiętaj!

W 2023 r. obowiązuje odstępstwo od wdrożenia normy – zgodnie z rozporządzeniem Komisji (UE) 2022/1317, mającym na celu zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego w obliczu wojny w Ukrainie.

Z obowiązku realizacji zmianowania i dywersyfikacji upraw wyłączone są gospodarstwa, w których:

- więcej niż 75% powierzchni gruntów ornych (GO) jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych zielnych roślin pastewnych, lub ugorowanych, lub wykorzystywanych do uprawy roślin bobowatych, lub
- więcej niż 75% powierzchni użytków rolnych (UR) stanowią trwałe użytki zielone lub jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych zielnych roślin pastewnych, lub
- jest prowadzona produkcja ekologiczna (wyłączenie dotyczy gruntów, na których jest prowadzona taka produkcja; wyłączenie jest prawem rolnika, a nie obowiązkiem).

Norma składa się z **dwóch** elementów:

1. Dywersyfikacja upraw:

W przypadku, gdy grunty orne w gospodarstwie obejmują powierzchnię powyżej 10 ha, to na tych gruntach prowadzi się co najmniej trzy różne uprawy. Należy pamiętać, że uprawa o największej powierzchni nie może zajmować więcej niż 65% gruntów ornych. Natomiast dwie uprawy o największej powierzchni nie mogą łącznie zajmować więcej niż 90% gruntów ornych.

2. Zmianowanie upraw:

W przypadku, gdy grunty orne w gospodarstwie obejmują powierzchnię powyżej 10 ha, to na tych gruntach uprawy prowadzi się w taki sposób, aby na powierzchni:

- co najmniej 40% gruntów ornych była prowadzona inna uprawa w plonie głównym niż uprawa w plonie głównym prowadzona w roku poprzednim;
- wszystkich gruntów ornych taka sama uprawa w plonie głównym nie była prowadzona dłużej niż 3 lata.

Zmianowanie upraw uznaje się za spełnione, jeżeli na danej powierzchni:

- w uprawę w plonie głównym zostanie wprowadzona **wsiewka**. Wsiewka musi być utrzymywana co najmniej do wysiewu kolejnej uprawy w plonie głównym lub co najmniej przez 8 tygodni od dnia zbioru uprawy w plonie głównym, wskazanego przez rolnika w oświadczeniu. Rolnik składa oświadczenie za pomocą systemu teleinformatycznego ARiMR albo do kierownika Biura Powiatowego ARiMR w terminie 7 dni od dnia zbioru uprawy w plonie głównym *lub*
- po zbiorze uprawy w plonie głównym zostanie wprowadzony:
  - **międzyplon ozimy** utworzony przez wysiew co najmniej jednego gatunku roślin. Międzyplon ozimy musi tworzyć okrywę roślinną w okresie co najmniej od dnia 1 listopada danego roku do dnia 15 lutego kolejnego roku, przy czym po dniu 15 listopada dopuszcza się mulczowanie tych międzyplonów *lub*

- **międzyplon ścierniskowy** utworzony przez wysiew co najmniej jednego gatunku roślin w okresie od dnia 1 lipca do dnia 20 sierpnia. Międzyplon ścierniskowy musi być utrzymywany co najmniej do dnia 15 października. W przypadku jednak, kiedy rolnik w terminie 7 dni od wysiewu, złoży oświadczenie ze wskazanym dniem wysiewu roślin, to międzyplon powinien być utrzymany przez co najmniej 8 tygodni od daty jego wysiewu. Rolnik składa oświadczenie za pomocą systemu teleinformatycznego ARiMR albo do kierownika biura powiatowego ARiMR.

Pamiętaj!

Zmianowanie upraw nie obowiązuje w przypadku gruntów ugorowanych oraz upraw w plonie głównym korzystnie wpływających na poprawę i zachowanie potencjału gleby:

- roślin bobowatych;
- traw lub innych zielnych roślin pastewnych;
- mieszanek roślin bobowatych drobnonasiennych z trawami;
- upraw wieloletnich.

Do celów zmianowania i dywersyfikacji upraw, **za uprawę** uznaje się:

- rodzaj roślin;
- formę jarą i ozimą tego samego rodzaju roślin;
- gatunek roślin z rodzin:
  - kapustowatych (Brassicaceae);
  - psiankowatych (Solanaceae);
  - dyniowatych (Cucurbitaceae);
- grunt ugorowany;
- trawy lub inne zielne rośliny pastewne.

Rodzina, rodzaj i gatunek roślin są określone zgodnie z klasyfikacją botaniczną. Definicja uprawy jest taka sama jaka obowiązywała w zazielenieniu.

Na obszarze, na którym jednocześnie prowadzi się co najmniej dwie uprawy w oddzielnych rzędach, każdą z tych upraw uznaje się za oddzielną, jeżeli pokrywa ona co najmniej 25% tego obszaru, przy czym powierzchnię obszaru pokrytego oddzielnymi uprawami oblicza się, dzieląc powierzchnię tego obszaru przez liczbę upraw pokrywających co najmniej 25% tego obszaru, niezależnie od udziału danej uprawy na tym obszarze.

Obszary, na których w uprawę w plonie głównym wsiewa się drugą uprawę, uznaje się za obszary zajęte jedynie pod uprawę w plonie głównym.

Obszary, na których wysiewa się mieszanek nasion, uznaje się za oddzielne uprawy, jeżeli można ustalić, że gatunki roślin z różnych mieszanek nasion różnią się od siebie, a te różne mieszanki nasion nie są stosowane do uprawy traw lub innych zielnych roślin pastewnych.

Obszary, na których obok siebie są prowadzone odrębne uprawy, a każda z tych upraw zajmuje obszar o powierzchni mniejszej niż 0,1 ha, uznaje się za obszary objęte jedną uprawą.

Pamiętaj!

Realizacja normy będzie kontrolowana od 2024 r., oznacza to, że:

- od 2024 r. na powierzchni co najmniej 40% gruntów ornych w gospodarstwie, w porównaniu z rokiem poprzednim, prowadzona powinna być inna uprawa w plonie głównym;
- od 2026 r. taka sama uprawa w plonie głównym na tej samej powierzchni w ramach całego gospodarstwa nie może się powtórzyć po raz czwarty.

Norma GAEC 8: Minimalny udział powierzchni gruntów ornych przeznaczonych na obszary lub obiekty nieprodukcyjne, zachowanie elementów krajobrazu oraz zakaz przycinania drzew i żywopłotów w okresie lęgowym ptaków

Norma składa się z **trzech** elementów:

1. Zachowanie elementów krajobrazu

[Norma bez zmian w stosunku do zasad wzajemnej zgodności – dotyczy wszystkich rolników]

Na użytkach rolnych będących w posiadaniu rolnika **nie niszczy się** następujących elementów krajobrazu:

- drzew będących pomnikami przyrody, objętych ochroną na podstawie przepisów o ochronie przyrody,
- rowów, których szerokość nie przekracza 2 m,
- oczek wodnych o powierzchni mniejszej niż 100 m².

2. Zakaz przycinania żywopłotów i drzew podczas okresu lęgowego ptaków oraz okresu wychowu młodych

[Norma bez zmian w stosunku do zasad wzajemnej zgodności – dotyczy wszystkich rolników]

Na użytkach rolnych będących w posiadaniu rolnika **nie przycina się drzew i żywopłotów** w okresie od dnia 15 kwietnia do dnia 31 lipca, z wyłączeniem:

- wierzb,
- drzew owocowych,
- gatunków drzew, których uprawa stanowi zagajnik o krótkiej rotacji.

3. Minimalny udział powierzchni gruntów ornych wykorzystywanych na obszary lub obiekty nieprodukcyjne – dotyczy gospodarstw powyżej 10 ha gruntów ornych

[Norma zmieniona wobec obowiązku utrzymania obszarów proekologicznych EFA w ramach zazielenienia]

Pamiętaj!

Z obowiązku przeznaczenia minimalnego udziału powierzchni gruntów ornych na obszary lub obiekty nieprodukcyjne wyłączone są gospodarstwa, w których więcej niż 75% powierzchni:

- gruntów ornych (GO) jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych zielonych roślin pastewnych, lub ugorowanych, lub wykorzystywanych do uprawy roślin bobowatych lub
- użytków rolnych (UR) stanowią trwałe użytki zielone lub jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych zielonych roślin pastewnych.

- W przypadku, gdy grunty orne w gospodarstwie obejmują powierzchnię **powyżej 10 ha**:
- **co najmniej 4%** powierzchni tych gruntów przeznaczają się **na obszary lub obiekty nieprodukcyjne**;
  - w przypadku, gdy co najmniej 4% powierzchni gruntów ornich obejmują międzyplony ścierniskowe lub ozime lub wsiewki lub rośliny bobowate, uprawiane bez środków ochrony roślin – minimalny udział powierzchni gruntów ornich przeznaczony na obszary lub obiekty nieprodukcyjne wynosi **co najmniej 3%** powierzchni gruntów ornich.

Za obszary lub obiekty nieprodukcyjne uznaje się:

- a) **elementy krajobrazu** wymienione w pkt. 1 normy: „Zachowanie elementów krajobrazu”;
- b) **żywoploty lub pasy gruntów zadrzewionych**, które nie stanowią części lasu, przy czym do spełnienia normy bierze się pod uwagę nie więcej niż 10 m szerokości danego żywoplotu i danego pasa;
- c) **zadrzewienia liniowe**, które nie stanowią części lasu, obejmujące drzewa o średnicy korony nie mniejszej niż 4 m, a odległość między koronami drzew nie przekracza 5 m;
- d) **pojedyncze drzewa** o średnicy korony nie mniejszej niż 4 m;
- e) **zagajniki śródpolne**, które nie stanowią części lasu, obejmujące drzewa, krzewy lub kamienie, o powierzchni nie większej niż 0,5 ha;
- f) **rowy**, w tym otwarte cieki wodne służące do nawadniania lub odwadniania, z wyłączeniem rowów wykonanych z betonu, przy czym do spełnienia normy bierze się pod uwagę nie więcej niż 10 m szerokości danego rowu;
- g) **oczka wodne** inne niż zbiorniki z betonu lub tworzywa sztucznego, o maksymalnej powierzchni wynoszącej 1 ha, przy czym do spełnienia normy bierze się pod uwagę nie więcej niż 0,5 ha danego oczka; w przypadku, gdy oczko wodne jest otoczone roślinnością nadbrzeżną, do powierzchni oczka wodnego wlicza się obszar z tą roślinnością;
- h) **miedze śródpolne i strefy buforowe**, w tym strefy buforowe w ramach normy GAEC 4:
  - na których nie jest prowadzona produkcja rolna, w tym nie są prowadzone wypas i koszenie, z wyłączeniem wypasu i koszenia w okresie od dnia 1 sierpnia do dnia 31 grudnia, oraz
  - o szerokości nie mniejszej niż 1 m, przy czym do spełnienia normy bierze się pod uwagę nie więcej niż 20 m szerokości danej miedzy lub danej strefy, oraz
  - które różnią się od użytków rolnych, do których przylegają – w przypadku stref buforowych położonych na trwałych użytkach zielonych, oraz
  - które obejmują roślinność nadbrzeżną – w przypadku, gdy leżą wzdłuż cieków wodnych i występuje na nich roślinność nadbrzeżna;
- i) **pasy gruntów wzdłuż obrzeży lasu**:
  - na których nie są stosowane środki ochrony roślin oraz nie jest prowadzona produkcja rolna, w tym nie są prowadzone wypas i koszenie, z wyłączeniem wypasu i koszenia w okresie od dnia 1 sierpnia do dnia 31 grudnia, oraz
  - o szerokości nie mniejszej niż 1 m, przy czym do spełnienia normy bierze się pod uwagę nie więcej niż 20 m szerokości danego pasa gruntów;
- j) **grunty ugorowane**, na których nie są stosowane środki ochrony roślin oraz nie jest

prowadzona produkcja rolna, w tym wypas i koszenie, w okresie od dnia 1 stycznia do dnia 31 lipca;

- k) **grunty ugorowane z roślinami miododajnymi**, na których nie są stosowane środki ochrony roślin oraz nie jest prowadzona produkcja rolna, w tym wypas i koszenie, z wyłączeniem prowadzenia pasiek, w okresie od dnia 1 stycznia do dnia 31 sierpnia i na których wysiano:
- co najmniej jeden gatunek roślin miododajnych z gatunków określonych w **wykazie nr 1** (Tabela nr 1) lub
  - mieszankę składającą się co najmniej z dwóch gatunków roślin miododajnych z gatunków określonych w wykazie Tabeli nr 1, przy czym mieszanka ta obejmuje co najmniej jeden gatunek roślin miododajnych z gatunków określonych w **wykazie nr 1**, a gatunki roślin miododajnych z gatunków określonych w **wykazie nr 2** nie są dominujące w tej mieszance lub
  - gatunek lub mieszankę, o których mowa powyżej, w mieszance z trawami lub innymi zielnymi roślinami pastewnymi, a te trawy lub inne zielne rośliny pastewne nie są dominujące w tej mieszance.

Pamiętaj!

Powierzchnia ugorów z roślinami miododajnymi realizująca normę GAEC 8 nie może być zgłoszona do ekoschematu - płatności do obszarów z roślinami miododajnymi.

Tabela nr 1. Wykazy gatunków roślin miododajnych

Wykaz nr 1 <i>Mieszanka musi obejmować co najmniej jeden gatunek roślin miododajnych z wykazu nr 1</i>		Wykaz nr 2 <i>Gatunki roślin z wykazu nr 2 nie mogą być dominujące w mieszance</i>
1. Bodziszi (<i>Geranium</i> spp.)	20. Ożanka nierównoząbkowa (<i>Teucrium scorodonia</i> L.)	1. Facelia błękitna (<i>Phacelia tanacetifolia</i> Benth.)
2. Chabry (<i>Centaurea</i> spp.)	21. Przegorzany (<i>Echinops</i> spp.)	2. Gorczyca jasna (<i>Sinapis alba</i> L.)
3. Czarnuski (<i>Nigella</i> spp.)	22. Pszczelnik moldawski (<i>Dracocephalum moldavicum</i> L.)	3. Gryka zwyczajna (<i>Fagopyrum esculentum</i> Moench)
4. Cząbber ogrodowy (<i>Satureja hortensis</i> L.)	23. Rezedy (<i>Reseda</i> spp.)	4. Komonica zwyczajna (<i>Lotus corniculatus</i> L.)
5. Czyściec prosty (<i>Stachys recta</i> L.)	24. Rukiew siewna (<i>Eruca sativa</i> DC.)	5. Koniczyny (<i>Trifolium</i> spp.) z wyłączeniem koniczyny odstającej (<i>Trifolium patens</i> Schreb.)
6. Dzielnia jesienny (<i>Helenium autumnale</i> L.)	25. Serdecznik pospolity (<i>Leonurus cardiaca</i> L.)	6. Lucerny (<i>Medicago</i> spp.);
7. Kłosowce (<i>Agastache</i> spp.)	26. Stuliz sztywny (<i>Sisymbrium strictissimum</i> L.)	7. Nostryk biały (<i>Melilotus albus</i> Medrtr.)
8. Kocimiętki (<i>Nepeta</i> spp.)	27. Szałwie (<i>Salvia</i> spp.) z wyłączeniem szalwi blyszczącej (<i>S. splendens</i> Sello)	8. Rzodkiew oleista (<i>Raphanus sativus</i> var. <i>oleiformis</i> Pers.)
9. Kolendra siewna (<i>Coriandrum sativum</i> L.)	28. Szanta zwyczajna (<i>Marrubium vulgare</i> L.)	9. Słonecznik zwyczajny (<i>Helianthus annuus</i> L.)
10. Kosmos pierzastolistny (<i>Cosmos bipinnatus</i> Cav.)	29. Słaz zygmarek (<i>Malva alcea</i> L.)	10. Sparceta piaskowa (<i>Onobrychis arenaria</i> (Kit.) DC.)
11. Krwawnica pospolita (<i>Lythrum salicaria</i> L.)	30. Słazówka turyngska (<i>Lavatera thuringiaca</i> L.)	11. Sparceta siewna (<i>Onobrychis viciifolia</i> Scop.)
12. Lebiodka pospolita (<i>Origanum vulgare</i> L.)	31. Świerzbica polna (<i>Knaulia arvensis</i> (L.) Coult.)	12. Wyka kosmata (<i>Vicia villosa</i> Roth.).
13. Lubczyk ogrodowy (<i>Levisticum officinale</i> Koch)	32. Tredownik bulwiasty (<i>Scrophularia nodosa</i> L.)	
14. Lyszcze wiechowaty (<i>Gypsophila paniculata</i> Fisch.)	33. Werbena krzaczasta (<i>Verbena hastata</i> L.)	
15. Marzyńka grzebieniasta (orzęsiona) (<i>Elythia ciliata</i> (Thunb.) Hyl.);	34. Wielosił błękitny (<i>Polemonium coeruleum</i> L.)	
16. Mierzchnica czarna (<i>Ballota nigra</i> L.)	35. Wierzbowka kipsryca (<i>Chamaenerion angustifolium</i> (L.) Scop.)	
17. Mikolajek płaskolistny (<i>Eryngium planum</i> L.)	36. Żeleźniak pospolity (<i>Phlomis tuberosa</i> L.)	
18. Ogórecznik lekarski (<i>Barago officinalis</i> L.)	37. Zmijowiec grecki (<i>Echium creticum</i> S.S.)	
19. Ostropest plamisty (<i>Silybum marianum</i> (L.) Gaertn.)	38. Żywokost lekarski (<i>Symphytum officinale</i> L.).	

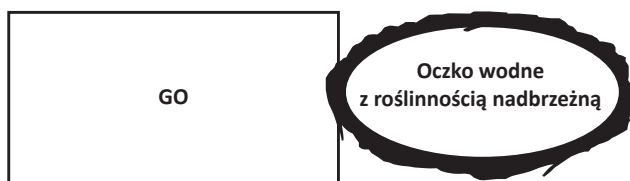
Do spełnienia normy bierze się pod uwagę obszary lub obiekty nieprodukcyjne, które znajdują się w posiadaniu rolnika oraz są położone na gruntach ornych, a w przypadku żywoptotów i pasów gruntów zadrzewionych, zadrzewień liniowych, pojedynczych drzew, zagajników śródpolnych, rowów, oczek wodnych i stref buforowych – również, jeżeli:

- 1) przylegają do gruntów ornych lub
- 2) są położone w pasie gruntów o szerokości do 5 m wokół gruntów ornych lub przylegają do tego pasa gruntów lub
- 3) przylegają do tych obszarów lub obiektów, które spełniają warunki określone w pkt 1 i 2 – przy czym w przypadku żywoptotów i pasów gruntów zadrzewionych, zadrzewień liniowych, rowów i stref buforowych – jeżeli przylegają dłuższą krawędzią.

Przykłady uznawania obszarów lub obiektów nieprodukcyjnych za spełniające normę GAEC 8

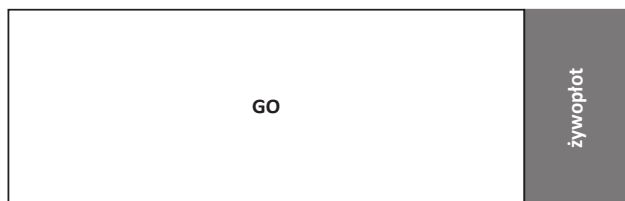
Przykład 1:

Elementy krajobrazu o nieregularnym kształcie (np. oczka wodne, pojedyncze drzewa, zagajniki śródpolne) jeśli fizycznie dotykają gruntu ornego, przynajmniej w jednym punkcie. Nie jest określona minimalna wielkość punktu stykowego.

Przykład 2:

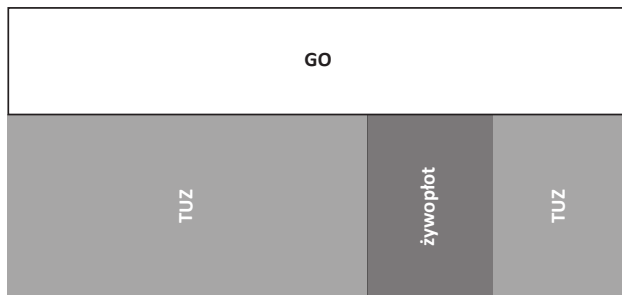
Liniowe elementy krajobrazu (np. żywoptot, rów) oraz strefy buforowe i miedze śródpolne, jeśli przylegają dłuższą krawędzią do gruntu ornego.

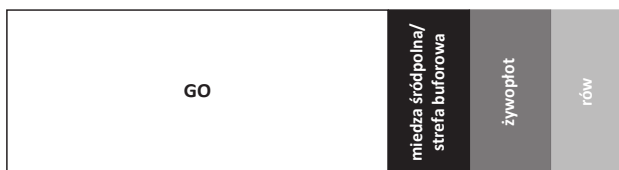
Przykład 3:

Żywopłot dłuższą krawędzią przylega do trwałego użytku zielonego (TUZ), a nie do gruntu ornego (GO) – **nie może** być uznany za obszar nieprodukcyjny.

Przykład 4:

Jeśli element krajobrazu (żywopłot) znajduje się w 5-metrowym „buforze”, wówczas może zostać uznany za przylegający do gruntu ornego (GO) i może być uznany jako obszar nieprodukcyjny.

Za spełniające normę międzyplony ścierniskowe lub ozime lub wsiewki lub rośliny bobowate bierze się pod uwagę:

1. Międzyplony ścierniskowe:

- a) utworzone przez wysiew co najmniej jednego gatunku roślin w okresie od dnia 1 lipca do dnia 20 sierpnia,
- b) utrzymywane co najmniej do dnia 15 października. Jednak w przypadku, kiedy rolnik w terminie 7 dni od dnia wysiewu, złoży oświadczenie, w którym wskazał ten dzień wysiewu – międzyplon powinien być utrzymany przez co najmniej 8 tygodni od dnia wysiewu. Oświadczenie składa się za pomocą systemu teleinformatycznego ARiMR (w sposób określony w przepisach ARiMR), albo do kierownika biura powiatowego ARiMR,
- c) uprawiane bez stosowania środków ochrony roślin od wysiewu przez okres ich utrzymywania określony w lit. b,
- d) nieutrzymywane jako uprawa w plonie głównym na tej samej działce rolnej w kolejnym roku po wysiewie, o którym mowa w lit. a;

2. Międzyplony ozime:

- a) utworzone przez wysiew co najmniej jednego gatunku roślin i tworzące okrywą roślinną co najmniej od dnia 1 listopada danego roku do dnia 15 lutego kolejnego roku, przy czym po dniu 15 listopada dopuszcza się mulczowanie tych międzyplonów,
- b) uprawiane bez stosowania środków ochrony roślin od wysiewu do dnia 15 lutego kolejnego roku,
- c) nieutrzymywane jako uprawa w plonie głównym na tej samej działce rolnej w kolejnym roku po wysiewie, o którym mowa lit. a;

3. Wsiewki w uprawę w plonie głównym:

- a) utrzymywane co najmniej do wysiewu kolejnej uprawy w plonie głównym lub co najmniej przez 8 tygodni od dnia zbioru uprawy w plonie głównym wskazanego w oświadczeniu, które rolnik złożył w terminie 7 dni od tego dnia za pomocą systemu teleinformatycznego ARiMR (w sposób określony w przepisach ARiMR), albo do kierownika biura powiatowego ARiMR,
- b) uprawiane bez stosowania środków ochrony roślin przez okres ich utrzymywania określony w lit. a;

4. Rośliny bobowate drobnonasienne lub bobowate grubonasienne, uprawiane bez stosowania środków ochrony roślin, z następujących gatunków uprawianych w plonie głównym wskazane w tabeli nr 2.

Tabela nr 2. Wykaz gatunków roślin bobowatych

Gatunki roślin bobowatych	
1) Bób (<i>Vicia faba major</i> L.);	15) Łędwian (<i>Lathyrus</i> L.);
2) Bobik (<i>Vicia faba minor</i> L.);	16) Łubin biały (<i>Lupinus albus</i> L.);
3) Ciecierzycza (<i>Cicer</i>);	17) Łubin wąskolistny (<i>Lupinus angustifolius</i> L.);
4) Sparceta siewna (<i>Onobrychis viciifolia</i> Scop.);	18) Łubin żółty (<i>Lupinus luteus</i> L.);
5) Fasola wielokwiatowa (<i>Phaseolus coccineus</i> L.);	19) Lucerna chmielowa (<i>Medicago lupulina</i> L.);
6) Fasola zwykła (<i>Phaseolus vulgaris</i> L.);	20) Lucerna mieszańcowa (<i>Medicago varia</i> T. Martyn);
7) Groch siewny (<i>Pisum sativum</i> L. (partim));	21) Lucerna siewna (<i>Medicago sativa</i> L.);
8) Groch siewny cukrowy (<i>Pisum sativum</i> L. (partim));	22) Nostrzyk biały (<i>Melilotus albus</i>);
9) Komonica zwyczajna (<i>Lotus corniculatus</i> L.);	23) Peluszka (<i>Pisum arvense</i> L.);
10) Koniczyna biała (<i>Trifolium repens</i> L.);	24) Seradela uprawna (<i>Ornithopus sativus</i> Brot.);
11) Koniczyna białoróżowa (<i>Trifolium hybridum</i> L.);	25) Soczewica jadalna (<i>Lens culinaris</i> Medik.);
12) Koniczyna czerwona (<i>Trifolium pratense</i> L.);	26) Soja zwyczajna (<i>Glycine max</i> (L.) Merrill);
13) Koniczyna krwistoczerwona (<i>Trifolium incarnatum</i> L.);	27) Wyka kosmata (<i>Vicia villosa</i> Roth.);
14) Koniczyna perska (<i>Trifolium resupinatum</i> L.);	28) Wyka siewna (<i>Vicia sativa</i> L.).

Zasady traktowania obszarów z międzyplonami i wsiewkami

Jednocześnie na tej samej powierzchni:

- międzyplony ozime lub międzyplony ścierniskowe lub wsiewki **mogą być uznane** na potrzeby normy GAEC 6 lub GAEC 7, lub GAEC 8,
- międzyplony ozime lub wsiewki realizujące normy GAEC 6 lub GAEC 7, lub GAEC 8 **mogą być uznane** na potrzeby ekoschematu Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi praktyki Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe,
- międzyplony ozime realizujące Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone lub Pakiet 2. Ochrona gleb i wód, Wariantu 2.1. Międzyplony w ramach PRŚK PROW 2014-2020 **mogą być uznane** na potrzeby normy GAEC 6 lub GAEC 7, lub GAEC 8,

pod warunkiem, że wymogi odpowiednio danej normy, praktyki ekoschematu i danej pakietu są spełnione.

Pamiętaj!

W 2023 r. obowiązuje odstępstwo od obowiązku ugorowania gruntów w ramach normy GAEC 8 – zgodnie z rozporządzeniem Komisji (UE) 2022/1317, mającym na celu zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego w obliczu wojny w Ukrainie, można prowadzić produkcję z wyjątkiem kukurydzy, soi i zagajników o krótkiej rotacji.

Współczynniki przekształcenia (konwersji) i ważenia ujęte w tabeli nr 3, wykorzystywane do obliczania powierzchni obszarów i obiektów do celów realizacji normy GAEC 8, odzwierciedlają zróżnicowane znaczenie poszczególnych obszarów dla różnorodności biologicznej.

Tabela nr 3. Współczynniki przekształcenia (konwersji) i ważenia dla normy GAEC 8

Element	Współczynnik przekształcenia (konwersji)	Współczynnik ważenia	Powierzchnia po zastosowaniu obu współczynników
<i>[m² lub m.b. lub drzewo]</i>	<i>[m lub drzewo lub m²]</i>		
grunty ugorowane z roślinami miododajnymi [1 m ²]	<i>nie dotyczy</i>	1,5	1,5 m ²
grunty ugorowane inne niż grunty ugorowane z roślinami miododajnymi [1 m ²]	<i>nie dotyczy</i>	1	1 m ²
żywoploty i pasy gruntów zadrzewione [1 m.b.]	5	2	10 m ²
zadrzewienia liniowe [1 m.b.]	5	2	10 m ²
pojedyncze drzewa [1 drzewo]	20	1,5	30 m ²
rowy [1 m.b.]	5	2	10 m ²
zagajniki śródpolne [1 m ²]	<i>nie dotyczy</i>	1,5	1,5 m ²
oczka wodne [1 m ²]	<i>nie dotyczy</i>	1,5	1,5 m ²
miedze śródpolne i strefy buforowe [1 m.b.]	6	1,5	9 m ²
pasy gruntów wzdłuż obrzeży lasu [1 m.b.]	6	1,5	9 m ²
międzyplony ścierniskowe lub międzyplony ozime, lub wsiewki w uprawę główną [1 m ²]	<i>nie dotyczy</i>	0,3	0,3 m ²
rośliny bobowate drobnonasienne lub bobowate grubonasienne [1 m ²]	<i>nie dotyczy</i>	1	1 m ²

A. Przykłady wyliczania powierzchni obszarów lub obiektów nieprodukcyjnych do celów realizacji normy GAEC 8 z uwzględnieniem współczynników przekształcenia (konwersji) i ważenia

Przykład 1

1 drzewo wolnostojące (średnica korony powyżej 4 m) po przemnożeniu przez współczynnik konwersji (20) i współczynnik ważenia (1,5) daje w sumie 30 m² obszaru nieprodukcyjnego, który jest brany pod uwagę do spełnienia normy.

1 drzewo x 20 x 1,5 = 30 m² obszaru nieprodukcyjnego

Przykład 2

Oczko wodne (o powierzchni 1000 m²) po przemnożeniu przez współczynnik ważenia (1,5) daje w sumie 1500 m² obszaru nieprodukcyjnego, który jest brany pod uwagę do spełnienia normy.

1000 m² (pow. oczka wodnego) x 1,5 = 1500 m² obszaru nieprodukcyjnego

B. Utrzymanie obszarów nieprodukcyjnych w gospodarstwie w praktyce

Przykład 1

Wymóg realizowany wyłącznie obszarami lub obiektami nieprodukcyjnymi

Przykładowe gospodarstwo A	Rzeczywista powierzchnia lub liczba drzew	
	[ha lub szt]	[m ² lub szt]
Powierzchnia gospodarstwa ogółem, w tym:	14,0	140 000,0
– uprawy	11,5	115 000,0
– ugory	0,5	5 000,0
– trwałe użytki zielone (TUZ)	1,4	14 000,0
– oczko wodne	0,1	1 000,0
– zabudowania	0,5	5 000,0
– drzewo wolnostojące (średnica korony ≥4m)	1,0	1,0

Krok 1

Określić rzeczywistą powierzchnię gruntów ornych (GO) w gospodarstwie A.

$11,5 \text{ ha upraw} + 0,5 \text{ ha ugorów} = 12 \text{ ha (GO)}$

Krok 2

Przeliczyć wartości rzeczywiste obiektów lub obszarów nieprodukcyjnych na powierzchni w gospodarstwie po zastosowaniu obu współczynników: przekształcenia (konwersji) i ważenia.

Przykładowe gospodarstwo A	Rzeczywista powierzchnia lub liczba drzew		Współczynnik		Powierzchnia po zastosowaniu obu współczynników	
	[ha, szt]	[m ² , szt]	konwersji	ważenia	[m ²]	[ha]
			[m, m ² , szt]			
Powierzchnia gospodarstwa ogółem	14,0	140 000,0	-	-	-	-
- uprawy	11,5	115 000,0				
- ugory	0,5	5 000,0	nd	1	5 000,0	0,5
- trwałe użytki zielone (TUZ)	1,4	14 000,0				
- oczko wodne	0,1	1 000,0	nd	1,5	1 500,0	0,15
- zabudowania	0,5	5 000,0				
- drzewo wolnostojące (średnica korony ≥4m)	1,0	1,0	20	1,5	30,0	0,003

Krok 3

Sprawdzić, czy spełniony jest warunek co najmniej 4% powierzchni GO przeznaczonych na obszary lub obiekty nieprodukcyjne.

W tym celu należy zsumować powierzchnię po zastosowaniu obu współczynników konwersji i ważenia wyliczonych dla:

- ugory	0,5 [ha]	5 000,0 [m ²]
- oczko wodne	0,15 [ha]	1 500,0 [m ²]
- drzewo wolnostojące (średnica korony ≥4m)	0,003 [ha]	30 [m ²]

RAZEM powierzchnia obszarów lub obiektów nieprodukcyjnych w gospodarstwie z uwzględnieniem obu współczynników

0,653 [ha]   6 530 [m²]

Udział powierzchni obszarów nieprodukcyjnych po uwzględnieniu współczynników konwersji i ważenia w powierzchni gruntów ornych stanowi 5,44%

$$\begin{array}{rcccl}
 \text{łączna powierzchnia} & & & & \\
 \text{obszarów} & & & & \\
 \text{nieprodukcyjnych po} & \times & 100\% & & \text{udział powierzchni} \\
 \text{zastosowaniu obu} & & & & \text{obszarów} \\
 \text{współczynników [ha]} & & & = & \text{nieprodukcyjnych} \\
 \hline
 \text{rzeczywista powierzchnia (GO) [ha]} & & & & \text{[%]} \\
 \\
 \text{0,653 [ha]} & \times & 100\% & = & 5,44\% \\
 \hline
 \text{12,0 [ha]} & & & &
 \end{array}$$

Minimalny wymagany udział powierzchni obszarów lub obiektów nieprodukcyjnych do spełnienia normy to co najmniej **4%**.

Podsumowanie:

W omawianym przykładzie, warunek przeznaczenia co najmniej **4%** powierzchni gospodarstwa na obszary lub obiekty nieprodukcyjne (5,44%) **został spełniony**.

Przykład 2

Wymóg realizowany z uwzględnieniem międzyplonów ozimych oraz obszarów lub obiektów nieprodukcyjnych

Przykład uwzględnia 2 warianty, kiedy norma nie jest spełniona i kiedy jest spełniona.

Przykładowe gospodarstwo B	Wariant A <i>Norma nie jest spełniona</i>		Wariant B <i>Norma jest spełniona</i>	
	Rzeczywista powierzchnia lub liczba drzew		Rzeczywista powierzchnia lub liczba drzew	
	[ha lub szt]	[m ² lub szt]	[ha lub szt]	[m ² lub szt]
Powierzchnia gospodarstwa ogółem	19,2	192 000,0	19,2	192 000,0
– uprawy	15,0	150 000,0	14,9	149 000,0
– ugory	0,2	2 000,0	0,3	3 000,0
– trwałe użytki zielone (TUZ)	3,4	34 000,0	3,4	34 000,0
– oczko wodne	0,1	1 000,0	0,1	1 000,0
– zabudowania	0,5	5 000,0	0,5	5 000,0
– drzewo wolnostojące (średnica korony ≥4m)	1,0	1,0	1,0	1,0
– międzyplony ozime	6,4	64 000,0	6,4	64 000,0

Krok 1

Określić rzeczywistą powierzchnię gruntów ornych (GO) w gospodarstwie B.

W obu wariantach (A-kiedy norma nie jest spełniona i B-kiedy jest spełniona) powierzchnia GO jest taka sama i wynosi 15,2 ha.

Wariant A: 15,0 ha upraw + 0,2 ha ugorów = 15,2 ha (GO)

Wariant B: 14,9 ha upraw + 0,3 ha ugorów = 15,2 ha (GO)

Krok 2

Przeliczyć rzeczywistą powierzchnię międzyplonów ozimych po zastosowaniu współczynnika ważenia.

Przykładowe gospodarstwo B	Rzeczywista powierzchnia lub liczba drzew		Współczynnik		Powierzchnia po zastosowaniu obu współczynników	
	[ha, szt]	[m ² , szt]	konwersji	ważenia	[m ²]	[ha]
			[m, m ² , szt]			
– międzyplony ozime	6,4	64 000,0	nd	0,3	1 920,0	1,92

W obu wariantach (A i B) powierzchnia po zastosowaniu wskaźnika ważenia jest taka sama i wynosi 1,92 ha.

Krok 3

Sprawdzić czy warunek, udziału co najmniej 4% międzyplonów ozimych w GO gospodarstwa jest wypełniony.

Minimalny wymagany udział powierzchni międzyplonów ozimych do spełnienia normy to co najmniej 4%.

Udział powierzchni międzyplonów ozimych w analizowanym gospodarstwie B po uwzględnieniu współczynnika ważenia stanowi 12,6%.

$$\frac{\text{łączna powierzchnia międzyplonów ozimych po zastosowaniu współczynnika ważenia [ha]} \times 100\%}{\text{rzeczywista powierzchnia (GO) [ha]}} = \text{udział powierzchni międzyplonów ozimych [\%]}$$

$$\frac{1,92 \text{ [ha]} \times 100\%}{15,2 \text{ [ha]}} = 12,6\%$$

Tym samym w obu wariantach (A i B) warunek przeznaczenia co najmniej 4% powierzchni GO gospodarstwa na międzyplony ozime został spełniony (12,6%).

Krok 4

Przeliczyć rzeczywiste powierzchnie i liczbę obiektów nieprodukcyjnych oraz wyliczyć wielkość powierzchni obszarów nieprodukcyjnych w gospodarstwie po zastosowaniu obu współczynników przekształcenia (konwersji) i ważenia.

Przykładowe gospodarstwo B

Rzeczywista powierzchnia lub liczba drzew	Współczynnik		Powierzchnia po zastosowaniu obu współczynników	
	konwersji	ważenia	[m ²]	[ha]
[ha, szt]	[m ² , szt]	[m, m ² , szt]		

A. Norma <u>nie jest</u> spełniona						
Powierzchnia gospodarstwa ogółem, w tym:	19,2	192 000,0				
– uprawy	15,0	150 000,0				
– ugory	0,2	2 000,0	nd	1	2 000,0	0,2
– trwałe użytki zielone (TUZ)	3,4	34 000,0				
– oczko wodne	0,1	1 000,0	nd	1,5	1 500,0	0,15
– zabudowania	0,5	5 000,0				
– drzewo wolnostojące (średnica korony ≥4m)	1,0	1,0	20	1,5	30,0	0,003
– międzyplony ozime	6,4	64 000,0	nd	0,3	1 920,0	1,92
B. Norma <u>jest</u> spełniona						
Powierzchnia gospodarstwa ogółem, w tym:	19,2	192 000,0	-	-	-	-
– uprawy	14,9	149 000,0				
– ugory	0,3	3 000,0	nd	1	3 000,0	0,3
– trwałe użytki zielone (TUZ)	3,4	34 000,0				
– oczko wodne	0,1	1 000,0	nd	1,5	1 500,0	0,15
– zabudowania	0,5	5 000,0				
– drzewo wolnostojące (średnica korony ≥4m)	1,0	1,0	nd	1,5	30,0	0,003
– międzyplony ozime	6,4	64 000,0	nd	0,3	1 920,0	1,92

Krok 5

Sprawdzić czy spełniony jest warunek co najmniej 3% powierzchni GO przeznaczonych na obszary lub obiekty nieprodukcyjne.

W tym celu, w pierwszej kolejności należy zsumować powierzchnię wyliczonych obszarów lub obiektów nieprodukcyjnych po zastosowaniu obu współczynników konwersji i ważenia.

Przykładowe gospodarstwo B	Wariant A		Wariant B	
	Norma nie jest spełniona	Norma jest spełniona	Norma nie jest spełniona	Norma jest spełniona
	[ha]	[m ²]	[ha]	[m ²]
– ugory	0,2	2 000,0	0,3	3 000,0
– oczko wodne	0,15	1 500,0	0,15	1 500,0
– drzewo wolnostojące (średnica korony ≥4m)	0,003	30,0	0,003	30,0
RAZEM powierzchnia obszarów nieprodukcyjnych w gospodarstwie B z uwzględnieniem obu współczynników	<u>0,353</u>	3 530,0	<u>0,453</u>	4 530,0

Następnie należy wyliczyć udział powierzchni obszarów lub obiektów nieprodukcyjnych w gospodarstwie B

$$\frac{\text{łączna powierzchnia obszarów nieprodukcyjnych po zastosowaniu obu współczynników [ha]}}{\text{rzeczywista powierzchnia (GO) [ha]}} \times 100\% = \text{udział powierzchni obszarów nieprodukcyjnych [\%]}$$

Udział powierzchni obszarów lub obiektów nieprodukcyjnych po uwzględnieniu współczynników konwersji i ważenia dla wariantu A stanowi 2%, a dla wariantu B – 3%.

Dla wariantu A:

$$\frac{0,353 \text{ [ha]} \times 100\%}{15,2 \text{ [ha]}} = 2\%$$

Dla wariantu B:

$$\frac{0,453 \text{ [ha]} \times 100\%}{15,2 \text{ [ha]}} = 3\%$$

Minimalny wymagany udział powierzchni obszarów lub obiektów nieprodukcyjnych do spełnienia normy (w przypadku, gdy co najmniej 4% GO w gospodarstwie przeznaczono na międzyplony ozime), to co najmniej **3%**.

W omawianym przykładzie, warunek przeznaczenia co najmniej 3% powierzchni gospodarstwa na obszary lub obiekty nieprodukcyjne nie został spełniony w przypadku wariantu A (udział stanowi tylko 2%). Natomiast został spełniony w przypadku wariantu B (udział stanowi 3%).

Podsumowanie:

Udział powierzchni międzyplonów ozimych po uwzględnieniu współczynnika ważenia spełnia wymogi normy dla obu wariantów. Udział 12,6% *przekracza wymóg co najmniej 4%*.

Natomiast warunek przeznaczenia co najmniej 3% powierzchni gospodarstwa B na obszary lub obiekty nieprodukcyjne **został spełniony tylko w przypadku wariantu B**.

Pamiętaj!

Do podstawowego wsparcia dochodów, płatności redystrybucyjnej oraz płatności dla młodych rolników wlicza się fizyczną (rzeczywistą) powierzchnię obszarów lub obiektów nieprodukcyjnych realizujących normę GAEC 8, ale nie większą niż wymaganą do osiągnięcia obowiązkowego poziomu 4% powierzchni gruntów ornych (lub 3% w przypadku wykorzystania międzyplonów, wsiewek lub roślin bobowatych).

Norma GAEC 9 Zakaz przekształcania lub zaorywania TUZ wyznaczonych jako wrażliwe pod względem środowiskowym (cennych) na obszarach Natura 2000

[Norma stanowi kontynuację wymogu zazielenienia]

Pamiętaj!

Nie przekształca się i nie zaoruje trwałych użytków zielonych (TUZ) wyznaczonych jako cenne w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 marca 2023 r. w sprawie trwałych użytków zielonych wrażliwych pod względem środowiskowym (Dz. U. poz. 488), **a także obszarów ponownie przekształconych w TUZ cenny**.

Rolnik, który wbrew zakazowi przekształcił lub zaorał TUZ cenne, jest obowiązany do ponownego przekształcenia tego obszaru w TUZ nie później niż do dnia 31 maja następnego roku, ale nie później niż do dnia złożenia wniosku.

Wymogi SMR

Obowiązujące w Polsce wymogi podstawowe w zakresie zarządzania odnoszą się do ochrony środowiska, zdrowia publicznego, zdrowia roślin oraz dobrostanu zwierząt.

Wykaz wymogów SMR

SMR 1 - Ramowa Dyrektywa Wodna - wymogi dotyczące kontroli pozwoleń

SMR 2 - Dyrektywa Azotanowa - ochrona wód przed zanieczyszczeniami spowodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego

SMR 3 - Ochrona dzikiego ptactwa

SMR 4 - Ochrona siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory

SMR 5 - Bezpieczeństwo żywności i pasz

SMR 6 - Zdrowie zwierząt

SMR 7 - Zdrowotność roślin

SMR 8 - Zrównoważone stosowanie pestycydów

SMR 9 - Dobrostan cieląt

SMR 10 - Dobrostan świń

SMR 11 - Dobrostan zwierząt hodowlanych

SMR 1 - Ramowa Dyrektywa Wodna - wymogi dotyczące kontroli pozwoleń

[Nowe wymogi]

Rolnicy zobowiązani są do uzyskania pozwolenia wodnoprawnego na:

- usługę wodną obejmującą pobór wód powierzchniowych lub wód podziemnych do nawadniania gruntów lub upraw, a także na potrzeby działalności rolniczej, w ilości średniorocznie większej niż 5 metrów sześciennych na dobę;
- rolnicze wykorzystanie ścieków, jeżeli ich łączna ilość jest większa niż 5 metrów sześciennych na dobę.

SMR 2 - Dyrektywa Azotanowa - ochrona wód przed zanieczyszczeniami spowodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego

---

[Wymogi zaktualizowane w stosunku do zasad wzajemnej zgodności]

Rolnicy, którzy prowadzą produkcję rolną (w tym działy specjalne produkcji rolnej), oraz działalność w której przechowywane są nawozy naturalne, lub stosowane są nawozy zawierające azot – zobligowani są do przestrzegania wymagań **Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu**, który został wdrożony rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 31 stycznia 2023 r. (Dz. U. 2023 r., poz. 244).

Program ten określa w szczególności warunki stosowania i przechowywania nawozów zawierających azot, sposoby nawożenia oraz zasady dokumentowania realizacji programu. Ustanawia także terminy stosowania nawozów zawierających w swym składzie azot.

Pamiętaj!

Do nawozów zalicza się również produkty pofermentacyjne, to znaczy płynne lub stałe substancje organiczne powstające w wyniku procesu produkcji biogazu rolniczego, przeznaczone do rolniczego wykorzystania w rozumieniu zapisów art. 2 ust. 1 pkt. 10b ustawy o nawozach i nawożeniu (*Dz.U. z 2023 r. poz. 569 t.j. z późn. zm.*).

Wymogi SMR 2 dotyczą m.in:

– **warunków przechowywania nawozów naturalnych** oraz postępowanie z odciekami w tym m.in.:

- zapewnienia bezpiecznego dla środowiska przechowywania nawozów naturalnych wytwarzanych w gospodarstwie rolnym lub przyjętych od innego gospodarstwa rolnego przez okres, w którym nie jest możliwe ich rolnicze wykorzystanie. Wymaga to zapewnienia nieprzepuszczalnych powierzchni miejsc do przechowywania nawozów naturalnych stałych oraz pojemności przykrytych, w szczególności osłoną elastyczną lub osłoną pływającą, zbiorników na nawozy naturalne płynne, które powinny posiadać szczelne dno i ściany,
- zapewnienia pojemności zbiorników na nawozy naturalne płynne umożliwiające ich przechowanie przez okres 6 miesięcy,
- zapewnienia powierzchni miejsc do przechowywania nawozów naturalnych stałych umożliwiające ich przechowanie przez okres minimum 5 miesięcy,
- w przypadku podmiotów prowadzących chów lub hodowlę zwierząt gospodarskich w liczbie mniejszej lub równej 210 DJP - zapewnienia pojemności zbiorników na nawozy naturalne płynne umożliwiające ich przechowanie przez okres 4 miesięcy (nie dłużej niż do 31 grudnia 2024 r)

Pamiętaj!

Podmioty prowadzące chów lub hodowlę zwierząt gospodarskich w liczbie mniejszej lub równej 210 DJP, muszą dostosować powierzchnię lub pojemność posiadanych miejsc do przechowywania nawozów naturalnych do wymogów określonych w Programie w terminie do dnia 31 grudnia 2024 r.

- przechowywania kiszzonek w szczególności w silosach, rękawach foliowych, na płytach lub na podkładzie z folii, sieczki, słomy lub innego materiału, który pochłania odcieki, oraz pod przykryciem foliowym,
- zakazu przechowywania bezpośrednio na gruncie: pomiotu ptasiego oraz kiszzonek, zasad czasowego przechowywania obornika bezpośrednio na gruntach rolnych przez okres nie dłuższy niż 6 miesięcy od dnia utworzenia przyzmy. Przy czym przyzma musi być zlokalizowana poza zagłębieniami terenu, na możliwie płaskim

terenie, o dopuszczalnym spadku do 3%, w miejscu niepiaszczystym i niepodmokłym, w odległości większej niż 25 m od linii brzegu wód powierzchniowych, morskiego pasa nadbrzeżnego i ujęć wód (jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie przepisów Prawo wodne). Czasowe przechowywanie obornika w tym samym miejscu na przymie nie może być wcześniejsze niż po upływie 3 lat od zakończenia uprzedniego przechowywania obornika;

- nie przechowuje się nawozów na terenie o dużym nachyleniu, w odległości 25 m od linii brzegu wód powierzchniowych, ujęć wód, czy morskiego pasa nadbrzeżnego, jeśli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne;
- **rolniczego wykorzystania nawozów w pobliżu wód powierzchniowych**, w tym:
  - zakazu stosowania nawozów na gruntach rolnych w odległości wynoszącej 5, 10, 20 m w zależności od rodzaju cieku wodnego oraz rodzaju nawozu;
- **okresów, terminów i warunków nawożenia**, w tym m.in.: zakazu stosowania nawozów na glebach zamarzniętych, zalanych wodą, nasyconych wodą lub pokrytych śniegiem:
  - terminy stosowania nawozów co do zasady wykazano w tabeli nr 2 Programu działań (w tabelach 4-5 doprecyzowano wykaz gmin i graniczny termin stosowania nawozów azotowych mineralnych i nawozów naturalnych płynnych na ich terenie).

Wprowadzono również możliwość elastycznego stosowania nawozów przed dniem 1 marca (w okresie od 1-go do ostatniego dnia lutego), jeżeli nastąpi „przejście” średniej temperatury powietrza przez próg:

- 3°C w przypadku roślin zasianych jesienią, upraw trwałych, upraw wieloletnich i trwałych użytków zielonych;
- 5°C w przypadku pozostałych upraw.

Datę „przejścia” średniej dobowej temperatury powietrza przez próg 3°C i 5°C określa dla terenu powiatu Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut Badawczy. Wykaz powiatów, na terenie których możliwe jest wcześniejsze rozpoczęcie wiosennego nawożenia, można znaleźć w serwisie Agrometeo IMGW-PIB.

Przejście przez próg danej temperatury to termin, w którym przez 5 dni następujących po sobie, każdego dnia, średnia dobowa temperatura powietrza przekroczyła 3°C lub termin, w którym przez pięć dni następujących po sobie, każdego dnia średnia dobowa temperatura powietrza przekroczyła 5°C,

- nie stosuje się nawożenia na gruntach odłogowanych. Jedynie przed planowanym zakończeniem odłogowania dopuszcza się zastosowanie nawozów jesienią;

- **sposobu dawkowania nawozów:**
  - roczna dawka nawozów naturalnych wykorzystywanych rolniczo – max 170 kg N w czystym składniku/ha użytków rolnych;
  - dopuszczalna dawka N w wieloskładnikowych nawozach mineralnych dla zakładanych upraw jesienią po późno zbieranych przedplonach, buraku cukrowym, kukurydzy lub późnych warzywach – nie może przekroczyć 30 kg N/ha;
  - na terenach o dużym nachyleniu dawki nawozów azotowych mineralnych należy rozdzielić tak, aby poszczególne dawki nie przekraczały 100 kg N/ha;
- **sposobu czyszczenia rozsiewaczy nawozów i sprzętu do aplikacji nawozów**
- **posiadania i przechowywania wymaganej dokumentacji:**
  - planu nawożenia azotem albo obliczeń maksymalnych dawek azotu. Dokumenty powinny być przechowywane przez rolnika, przez 3 lata od dnia zakończenia nawożenia na podstawie tego planu lub wyliczonych max dawek;
  - ewidencji zabiegów agrotechnicznych związanych z nawożeniem azotem i przechowywania jej przez okres 3 lata;
  - umowy na podstawie której nawozy naturalne mogą być zbywane do bezpośredniego rolniczego wykorzystania, która musi być zawarta w formie pisemnej pod rygorem nieważności. W przypadku zbywania nawozów naturalnych lub produktów pofermentacyjnych, rolnik zbywający te nawozy jest zobowiązany do: obliczenia ilości nawozów naturalnych lub produktów pofermentacyjnych (wytwarzanych w gospodarstwie rolnym, przeznaczonych do zbycia), wyliczenia ilości N w nawozach lub produktach pofermentacyjnych, oraz zapisania tych informacji w umowie;
  - dla zakładanych upraw jesienią po późno zbieranych przedplonach, buraku cukrowym, kukurydzy lub późnych warzywach, w dokumentach o których mowa w rozdziale 1.3 ust. 8 Programu działań, muszą ewidencjonować: termin zbioru, datę stosowania nawozu, zastosowane nawozy i ich dawkę oraz termin siewu jesiennej uprawy;
  - mapy lub szkicu działki, na których zaznaczona jest lokalizacja przyzmy z obornikiem czasowo przechowywanego bezpośrednio na gruntach rolnych oraz daty jej założenia. Czas przechowywania mapy/szkicu działki musi obejmować okres 3 lat od dnia zakończenia przechowywania obornika.

SMR 3 - Ochrona dzikiego ptactwa

[Wymogi bez zmian w stosunku do zasad wzajemnej zgodności]

Dotyczy rolników, których gospodarstwa rolne lub ich część są położone na obszarze Natura 2000.

Na obszarach Natura 2000 zabrania się podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco **negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000**.

Pamiętaj!

Rolnik posiadający gospodarstwo rolne lub jego część na obszarze NATURA 2000 musi przestrzegać wymogów obligatoryjnych wynikających z planów zadań ochronnych (PZO) albo planów ochrony (PO) w zakresie dotyczącym gatunków ptaków objętych ochroną.

Na terenie całego kraju przestrzega się m.in. zakazu niszczenia siedlisk i ostoi będących obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania ptaków.

SMR 4 - Ochrona siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory

---

[Wymogi bez zmian w stosunku do zasad wzajemnej zgodności]

Dotyczy rolników, których gospodarstwa rolne lub ich część są położone na obszarze Natura 2000.

Pamiętaj!

Rolnik posiadający gospodarstwo rolne lub jego część na obszarze NATURA 2000 musi przestrzegać wymogów obligatoryjnych wynikających z planów zadań ochronnych (PZO) albo planów ochrony (PO) w zakresie dotyczącym siedlisk przyrodniczych.

SMR 5 - Bezpieczeństwo żywności i pasz

[Wymogi bez zmian w stosunku do zasad wzajemnej zgodności]

Rolników obowiązują m.in. wymogi mające na celu zapewnienie, że wprowadzana na rynek żywność jest bezpieczna dla ludzi, a pasza jest bezpieczna dla zwierząt.

Wymogi SMR 5 dotyczą m.in.:

- zasad przechowywania żywności i pasz,
- prowadzenia odpowiedniej dokumentacji dotyczącej m.in.: rodzaju i pochodzenia pasz, produktów leczniczych podawanych zwierzętom oraz stosowania środków ochrony roślin i preparatów biobójczych,
- w przypadku m.in. hodowli zwierząt i wytwarzania produktów podstawowych pochodzenia zwierzęcego - dotyczące zapobiegania występowaniu i rozprzestrzenianiu się chorób zakaźnych przenoszonych na ludzi wraz z żywnością pochodzenia zwierzęcego.

Pamiętaj!

Rolnikowi nie wolno:

- ✓ wprowadzać do obrotu jako żywność lub pasza,
- ✓ podawać zwierzętom,

produktów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego lub ich części spożywanych w stanie świeżym, przetworzonym i/lub wchodzących w skład żywności lub paszy, w których lub na powierzchni których mogą być obecne pozostałości pestycydów przekraczające największe dopuszczalne poziomy (NDP).

SMR 6 - Zdrowie zwierząt

[Wymogi bez zmian w stosunku do zasad wzajemnej zgodności]

Rolników obowiązuje zakaz m.in.:

- stosowania i podawania zwierzętom w gospodarstwach hodowlanych, związków o działaniu hormonalnym, tyreostatycznym i β -agonistycznym;
- umieszczania na rynku, uboju i przetwarzania mięsa zwierząt, w których organizmach znajdują się lub u których wykryto ww substancje;
- posiadania i przechowywania w gospodarstwie produktów leczniczych weterynaryjnych zawierających ww. zabronione substancje.

Zgodnie z prawem farmaceutycznym - rolnik musi przechowywać dokumentację leczenia zwierząt przez 5 lat od daty dokonania w niej ostatniego wpisu.

SMR 7 - Zdrowotność roślin

[Wymogi bez zmian w stosunku do zasad wzajemnej zgodności]

Rolnicy są zobowiązani do przestrzegania wymogów w obszarze zdrowia publicznego i zdrowia roślin, dotyczących w szczególności stosowania środków ochrony roślin:

- wyłącznie dopuszczonych do obrotu,
- zgodnie z etykietą,
- sprzętem sprawnym technicznie,
- przez osobę przeszkoloną.

Rolnik ma także obowiązek prowadzenia ewidencji zabiegów stosowania środków ochrony roślin.

SMR 8 - Zrównoważone stosowanie pestycydów

[Nowe wymogi]

Na terenie całego kraju rolników obowiązują wymogi dotyczące zrównoważonego stosowania pestycydów.

Pamiętaj!

Rolnik, który wykonuje zabieg z zastosowaniem środkiem ochrony roślin (śor) przeznaczonym do profesjonalnego stosowania:

- musi posiadać zaświadczenie odbycia szkolenia w zakresie stosowania śor w Polsce *lub*
- musi posiadać zaświadczenie odbycia szkolenia w zakresie doradztwa dotyczącego śor *lub* w zakresie integrowanej produkcji rolnej *lub*
- może mieć ukończone - nie wcześniej niż przed upływem 5 lat przed zastosowaniem śor - szkolenie wymagane dla użytkowników profesjonalnych w innym państwie członkowskim UE *lub*
- posiada uprawnienia uzyskane na podstawie art. 64 ust. 4, 5, 7 i 8 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2023 r. poz. 340 z późn.zm.).

Dodatkowo rolnicy zobowiązani są m.in. do:

- używania sprzętu sprawnego technicznie i skalibrowanego do prawidłowego stosowania śor;
- przechowywania i unieszkodliwiania śor w sposób zgodny z etykietą i bezpieczny;

- postępowania z opakowaniami zgodnie z etykietą (opakowania nie mogą być używane ponownie);
- sporządzania i użytkowania sporządzonej cieczy w sposób ograniczający ryzyko skażenia wód powierzchniowych i podziemnych oraz gruntu;
- ograniczenia ryzyka skażenia wód powierzchniowych i podziemnych oraz zachowania odległości nie mniejszej niż 30 m od studni, ujęć wody oraz zbiorników i cieków wodnych – podczas przeprowadzania czyszczenia sprzętu do stosowania śór.

Na terenie parku narodowego lub rezerwatu przyrody, którego obszar pokrywa się z obszarem Natura 2000: nie wolno stosować chemicznych i biologicznych śór z wyłączeniem obszarów objętych ochroną krajobrazową w trakcie ich gospodarczego wykorzystania.

Na obszarze Natura 2000: przestrzega się wymagań obligatoryjnych wynikających z PZO albo PO w zakresie dotyczącym stosowania śór.

Na obszarach chronionych, które zostały wskazane w planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, tj. obszarach:

- jednolitych części wód powierzchniowych przeznaczonych do poboru wody (na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi), na których ustanowiono strefy ochronne ujęć wody lub obszary ochronne zbiorników wód śródlądowych oraz
  - przeznaczonych do ochrony siedlisk lub gatunków (dla których utrzymanie lub poprawa stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie),
- przestrzega się wymagań dotyczących stosowania środków ochrony roślin.

SMR 9 - Dobrostan cieląt

[Wymogi bez zmian w stosunku do zasad wzajemnej zgodności]

Rolników obowiązują wymogi dotyczące ochrony cieląt do 6 miesiąca życia, które wynikają z dyrektywy dotyczącej ochrony cieląt. Wymogi te dotyczą m.in. warunków utrzymania cieląt i wyposażenia pomieszczeń, w których utrzymywane są zwierzęta.

SMR 10 - Dobrostan świń

[Wymogi bez zmian w stosunku do zasad wzajemnej zgodności]

Rolników obowiązują wymogi dotyczące ochrony świń. Minimalne warunki ochrony świń uregulowane zostały oddzielną dyrektywą ustanawiającą minimalne normy ochrony świń. Wymogi te dotyczą m.in. warunków utrzymania świń i wyposażenia pomieszczeń, w których utrzymywane są zwierzęta.

SMR 11 - Dobrostan zwierząt hodowlanych

[Wymogi bez zmian w stosunku do zasad wzajemnej zgodności]

Rolników obowiązują wymogi ochrony zwierząt hodowlanych dotyczące m.in. opieki nad zwierzętami zdrowymi oraz chorymi, a także warunków i wyposażenia pomieszczeń, w których utrzymywane są zwierzęta.

Rolnik musi również przechowywać dokumentację weterynaryjną zwierząt gospodarskich oraz padłych zwierząt przez okres 3 lat.

Legislacja dotycząca warunkowości w Polsce

- ✓ Ustawa o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 z dnia 8 lutego 2023 r. (Dz. U. poz. 412 i poz.1530 z późn.zm);
- ✓ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 marca 2023 r. w sprawie norm oraz szczegółowych warunków ich stosowania (Dz. U. poz. 478);
- ✓ Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2023 r. w sprawie wykazu wymogów podstawowych z uwzględnieniem przepisów krajowych wdrażających przepisy Unii Europejskiej, w których określono te wymogi podstawowe (M. P. poz. 274);
- ✓ Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 marca 2023 r. w sprawie wskaźnika referencyjnego stosunku obszarów trwałych użytków zielonych do całkowitej powierzchni użytków rolnych (M. P. poz. 279);
- ✓ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 marca 2023 r. w sprawie trwałych użytków zielonych wrażliwych pod względem środowiskowym (Dz. U. poz. 488);
- ✓ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 lipca 2023 r. w sprawie liczby punktów, jaką przypisuje się stwierdzonej niezgodności, oraz procentowej wielkości kary administracyjnej w zależności od liczby punktów przypisanych stwierdzonym niezgodnościom (Dz. U. poz. 1382 z późn.zm);
- ✓ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 marca 2023 r. w sprawie wymogów podstawowych, do których kontroli jest właściwy powiatowy lekarz weterynarii, oraz rodzaju przeprowadzanych kontroli (Dz. U. poz. 476).

Oddziały Regionalne ARiMR

Dolnośląski Oddział Regionalny

ul. Giełdowa 8, 52-438 Wrocław
tel. 71 369 74 00
e-mail: dolnoslaski@arimr.gov.pl

Podkarpacki Oddział Regionalny

al. Tadeusza Rejtana 36, 35-310 Rzeszów
tel. 17 875 60 00
e-mail: podkarpacki@arimr.gov.pl

Kujawsko-Pomorski Oddział Regionalny

ul. Dąbrowskiego 4, 87-100 Toruń
tel. 56 619 83 00
e-mail: kujawsko_pomorski@arimr.gov.pl

Podlaski Oddział Regionalny

ul. Nowa 2, 18-400 Łomża
tel. 86 215 63 11/12
e-mail: podlaski@arimr.gov.pl

Lubelski Oddział Regionalny

Elizówka, ul. Szafranowa 6, 21-003 Ciecierzyn
tel. 81 756 88 20/10
e-mail: lubelski@arimr.gov.pl

Pomorski Oddział Regionalny

ul. Kołłątaja 1, 81-332 Gdynia
tel. 58 668 60 00/01
e-mail: pomorski@arimr.gov.pl

Lubuski Oddział Regionalny

al. Zjednoczenia 104, 65-120 Zielona Góra
tel. 68 329 27 00
e-mail: lubuski@arimr.gov.pl

Śląski Oddział Regionalny

ul. Sobieskiego 7, 42-200 Częstochowa
tel. 34 378 28 00
e-mail: slaski@arimr.gov.pl

Łódzki Oddział Regionalny

al. Piłsudskiego 84, 92-202 Łódź
tel. 42 675 67 00/10
e-mail: lodzki@arimr.gov.pl

Świętokrzyski Oddział Regionalny

ul. Warszawska 430, 25-414 Kielce
tel. 41 349 09 00
e-mail: swietokrzyski@arimr.gov.pl

Małopolski Oddział Regionalny

ul. Promienistych 1, 31-481 Kraków
tel. 12 629 80 30/50
e-mail: malopolski@arimr.gov.pl

Warmińsko-Mazurski Oddział Regionalny

ul. Św. Wojciecha 2, 10-038 Olsztyn
tel. 89 521 09 20
e-mail: warminsko_mazurski@arimr.gov.pl

Mazowiecki Oddział Regionalny

al. Jana Pawła II 70, 00-175 Warszawa
tel. 22 536 57 08/48
e-mail: mazowiecki@arimr.gov.pl

Wielkopolski Oddział Regionalny

ul. Strzeszyńska 36, 60-479 Poznań
tel. 61 84 53 833
e-mail: wielkopolski@arimr.gov.pl

Opolski Oddział Regionalny

ul. Wrocławska 170 G, 45-836 Opole
tel. 77 401 84 22/00
e-mail: opolski@arimr.gov.pl

Zachodniopomorski Oddział Regionalny

Plac Brama Portowa 1, 70-225 Szczecin
tel. 91 469 84 00/01
e-mail: zachodniopomorski@arimr.gov.pl

ISBN: 978-83-63774-74-5